

31·01 t/m 06·02 2019

POËZIEWEEK

IN NEDERLAND EN VLAANDEREN

POËZIELES

PUZZLING POETRY SCHATKIST

Kijk voor alle activiteiten op **POEZIEWEEK.COM**

Tsjilp

Er wacht een kuiltje
in de schaduw
van de heg.

Voordat ik haar daar leg,
hou ik haar stijve lijfje
dicht tegen me aan.

Het was een dag
om weg te vliegen
en dat heeft ze ook gedaan.

Tsjilp

Jaap Robben

In: *'s nachts verdwijnt de wereld*

(De Geus, 2016)

Over de auteur

Jaap Robben (Oosterhout, 1984) is schrijver, dichter en theatermaker. Eerst rondde hij zijn studie Milieu- Maatschappij Wetenschappen af en ging daarna naar de Koningstheater academie in Den Bosch. Van september 2008 tot oktober 2010 was hij de Stadsdichter van Nijmegen.

Jaap Robben schrijft niet speciaal voor een leeftijd, maar juist voor iedereen in het bijzonder. Sinds 2004 publiceert hij vijf poëziebundels. In april 2014 verscheen zijn debuutroman voor volwassenen getiteld "Birk".

Voor het lezen (20 minuten)

Introduceer dat je het met de leerlingen over een gedicht gaat hebben. De titel is TSJILP (ook te vinden in de app *Puzzling Poetry Schatkist*). Vraag de leerlingen waarover het gedicht zou kunnen gaan als ze de titel weten. Geef een aantal kinderen de beurt en stimuleer dat iedere associatie of suggestie prima is.

Iedereen werkt individueel. De leerlingen krijgen een werkblad (zie bijlage) en gaan van de roodgekleurde woorden een zin maken. Niet elk woord hoeft per se gebruikt te worden, maar de uitdaging is wel een zo lang mogelijke, kloppende Nederlandse zin te maken.

(Tip: ze kunnen de woorden uitknippen en er een zin mee leggen op hun tafel, maar eenvoudiger is de leerlingen de zin op papier te laten schrijven, zodat je knippen en wegwaaiende stukjes papier voorkomt).

Vraag drie leerlingen hun zin voor te lezen die ze hebben kunnen maken van de roodgekleurde woorden. Schrijf ze met rode stiften/letters op het bord. Het gaat niet om de schoonheid of de lengte van de zinnen, dus geef aan dat ieder antwoord goed is, mits het een kloppende Nederlandse zin is. Dus niet: 'de van wacht kuiltje een schaduw heg', maar bijv. 'de schaduw van de heg wacht in een kuiltje'

Nu gaan de leerlingen aan de slag met de groengekleurde woorden. Daarna vraag je weer aan drie leerlingen hun zin voor te dragen. Schrijf ze met groene stiften/letters op het bord. (let op: het woord 'stijve' kan natuurlijk aanleiding zijn tot gelach of heimelijk gegniffel. Laat dat even gebeuren en haal de leerlingen daarna opnieuw met hun aandacht naar de opdracht)

Ten slotte volg je dezelfde stappen voor de zwartgekleurde letters.

Als laatste stap laat je de leerlingen kijken naar de drie rode, drie groene en drie zwarte zinnen op het bord. Valt daar een gedicht van te maken als je één rode, één groene en één zwarte zin kiest? Wie wil zijn/haar suggestie voordragen aan de klas? Geef enkele leerlingen de beurt en kijk welke varianten er ontstaan.

Tijdens het lezen (10 minuten)

Verklap dat je het gewerkt aan de hand van een bestaand gedicht van Jaap Robben. In een gedicht heet elk losstaand woordgroepje een strofe.

Open nu de smartboardversie van *Puzzling Poetry Schatkist* (puzzlingpoetry.nl) en puzzel de eerste strofe voor de klas in elkaar (of laat leerlingen dit doen). Heb je geen smartboard? Lees de eerste strofe dan voor en toon/schrijf die strofe op het bord.

De leerlingen vertellen wat ze denken dat er aan de hand is. Probeer alle leerlingen erbij te betrekken door steeds beurten te geven en te benadrukken dat alle ideeën over wat er speelt in dit gedicht goed zijn.

Vragen die je kan stellen:

- waar wacht het kuiltje op, denk je?
- kan een kuiltje wachten?
- is het daar gegraven of was het daar al?
- waarom ligt het kuiltje in de schaduw van de heg, denk je?

Nu toon/schrijf/puzzel je de tweede strofe erbij. Wat denken ze nu dat er aan de hand is?

- wie is 'haar'?
- waarom heeft ze een stijf lijfje?
- waarom houdt de 'ik' dat lijfje dicht tegen zich aan?

En ten slotte de laatste strofe. Wat denken ze nu dat er aan de hand is?

- waarom was het een dag om weg te vliegen?
- is ze nou wel of niet weggevlogen?

Na het lezen (10 minuten)

Vraag de leerlingen als het volledige gedicht op het bord staat, waarom dit een gedicht is. Wat maakt een gedicht een gedicht? Vaak zal rijm

de eerste suggestie zijn (heg-leg, aan-gedaan). Stimuleer leerlingen daarna verder te kijken naar de vorm (veel wit rondom de woorden), de regelafbreking (het zijn eigenlijk drie zinnen uitgesmeerd over negen regels), en de klankovereenkomst (stijve lijfje). En evt. naar wat er niet wordt gezegd kan je iets vertellen. De woorden 'vogel', 'graf', 'dood', 'hemel' staan er niet in, maar toch lijkt daarover iets gezegd te worden. Hoe doet de schrijver dat?

Aan de slag

1. Een 'er wacht gedicht' schrijven (30 minuten)

De leerlingen schrijven op een los blaadje (achterzijde werkblad) vier dingen waar je 'er wacht' voor kan zetten. Bijv. een tros druiven - een hondje - een oude man - een stukje wit papier. Laat ze vervolgens vier zinnen schrijven à la Jaap Robben, dus bijvoorbeeld 'er wacht een trosje druiven aan het uiteinde van een tak' of 'er wacht een hondje zielsalleen bij een bushalte'.

Zet de leerlingen in tweetallen. Ze lezen de vier zinnen aan elkaar voor en de ander kiest voor de schrijver een van de vier zinnen uit die het leukst, grappigst of droevigst is.

Met de gekozen zin gaan ze verder en schrijven ze drie mogelijke vervolgzinnen. Deze zin begint met het woord 'voordat'. Bijv. 'voordat het naar beneden valt bungelt het nog zacht' of 'voordat het hondje zat te wachten krabde het wat aan zijn vacht'.

De laatste zin is vrij (zonder vast beginwoord), maar als leerlingen er moeite mee hebben is 'het was een dag' een goed begin. Bijv. 'het was een dag voor trotse trossen, maar de wind waaide te hard'.

Probeer kinderen te stimuleren nog eens naar het gedicht van Jaap Robben te kijken. Zijn er nog klanken die overheersen? Kunnen die klanken nog worden toegevoegd? Of zijn er woorden die overbodig zijn? Of wil je meer/minder rijm erin stoppen?

Als de kinderen écht klaar zijn met hun 'er wacht gedicht' schrijven ze het netjes à la Jaap Robben op (negen regels, drie strofes).

Laat de kinderen de gedichten weer in tweetallen aan elkaar voordragen. Evt. kun je daarna nog enkele voorbeelden klassikaal laten horen (als kinderen dat willen).

2. Puzzling Poetry

Vertel over de app die gratis te downloaden is: *Puzzling Poetry Schatkist*. Toon op het bord via de smartboardversie hoe het eerste gedicht werkt (Een aardbei - Erik van Os & Elle van Lieshout).

De leerlingen kunnen hun eigen 'er wacht gedicht' opschrijven in losse woorden. Zie werkblad. Zo ontstaat er een nieuw werkblad met alle woorden uit hun eerste strofe, alle woorden uit hun tweede strofe en alle woorden uit hun derde strofe.

Buurmannen/-vrouwen wissen hun zelfgemaakte werkblad uit en proberen hun eigen gedicht te puzzelen.

Laat de leerlingen de gedichten vergelijken en kijken wat ze ervan vinden. Heeft jouw buurman er iets mooiers van gemaakt dan jij, vind je? Hoe kan dat?

Meer

Meer puzzelgedichten vind je in de app *Puzzling Poetry Schatkist*. Hiermee kunnen docenten en leerlingen, thuis of in de les, verder met het ontdekken van taal en gedichten.

Colofon

Deze poëzieles is een uitgave van Stichting Lezen ter gelegenheid van Poëzieweek 2019.
www.poëzieweek.com

Deze les maakt gebruik van de app **Puzzling Poetry Schatkist**. De app en de poëzieles werden in opdracht van het Nederlands Letterenfonds ontwikkeld door Studio Louter en Lucas Hirsch. De app kwam tot stand met financiële bijdragen van het Nederlands Letterenfonds en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.

De app is (en blijft) gratis beschikbaar in de App Store en de Play Store. De speciale whiteboardversie is beschikbaar via www.puzzlingpoetry.nl

Tekst

Jelle Pieters
www.demanmetdepen.nl

Eindredactie

Stichting Lezen

Puzzling Poetry Schatkist

Lucas Hirsch en Studio Louter, opdrachtgever:
 Nederlands Letterenfonds

Contact

Stichting Lezen
 T +31 (0)20 623 05 66
www.lezen.nl

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Stichting Lezen Nederland? Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via www.lezen.nl

Puzzling Poetry Schatkist-workshop met dichters op school? Neem contact op met

De Schrijverscentrale
 T +31 (0)20 623 49 23
www.deschrijverscentrale.nl

Disclaimer

Deze lessuggestie mag alleen worden afgedrukt en gekopieerd ten behoeve van het poëzieonderwijs in Nederland en Vlaanderen. Voor elk ander gebruik geldt: Op deze uitgave berusten copyrights: alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever van de gedichten staat steeds bij het gedicht vermeld.

Wij hebben geprobeerd alle rechthebbenden van de verschillende bij de lessen gebruikte gedichten te achterhalen. Voor zover personen/ instanties auteursrechtelijke aanspraken menen te hebben, kunnen zij contact opnemen met Stichting Lezen Nederland.

de de er in een

heg van wacht kuiltje schaduw

ik ik me aan hou

leg daar haar haar dicht

tegen lijfje stijve voordat

en om te ze dag

dat een het ook was

weg tegen heeft gedaan vliegen
